

(Gen. c. 35, v. 11) ut in Abrahami, Isaaci, et Jacob semine, benedicentur omnes cognationes terrae, et Reges de lumbis Jacobi egredientur. Ad idem paulo post ἀποκαταστασις illa aliter explicat, eaque opinatur esse, quae Jude Jacobus mox pollicitus est: *Juda, te laudabunt fratres tui; manus tua in cervicibus inimicorum tuorum; adorabunt te filii patris tui. Gatalus leonis Juda; ad praedam, fili mi, accendisti; requiescens occubisti ut leo et quasi leona: quis suscitabit eum?* At Onkelos, et Hierosolymitanus Paraphrastes, et Syrus Interpres, et Arabs, et R. Selomoh, regnum putant id fuisse quod Messiae erat ἀποκαταστασις. Quam interpretationem Chrysostomus (Chrysost. in Gen. 49), et Hieronymus (Hieron. Epit. Paul. cap. 4, et alibi saepe) arripuerunt. Itā videntur eandem lectionem secuti ac Septuaginta, nempe *וְיָשׁוּעַ*, hoc est, juxta ipsorum interpretationem, quod *ei*, ut *7* pro *1* usurpatur, et *7* pro *וְיָשׁוּעַ*; quae sanè nimis coacta videntur, et parùm omnino verisimilia: nam praeter *7* in *7* mutatum, vides *7* intrasum; deinde ante Davidis tempora contractum fuisse *וְיָשׁוּעַ* in *7*, nullo exemplo probari potest, ut notavimus ad Origenem. Esto tamen, contractionem hanc tulerit ista aetas, quodnam hoc loquendi genus est, unā dabusve dictionibus triplicem involvens ἀποκαταστασις. Ut enim aliquis inde excuspatur sensus, *7* quod primum praefigendum est regnum; subjungendum verò, repositum est: at *7* ei subjiciendum Messiae; quae comexa hanc sententiam dabant: *Donec veniat regnum quod repositum est ei Messiam.* Pateremur, si ulla processisset, vel regni, vel Messiae mentio: quod cum non itā sit, explicationem hanc merito repudiamus. Nec illi antefiramus alteram R. Davidis Kimchi, quam proponit in libro Radicum. Is *וְיָשׁוּעַ* exponit *וְיָשׁוּעַ*, filius ejus, et vocem derivat à *וְיָשׁוּעַ*, quod secundas significat, sive *7*. Id ut constare possit, dicitio hae parte sui ultimā mutanda est, et pro affixo *7* spondendum *7*, deinde *7* inferendum, et dicendum dentem secundas pro fectu *וְיָשׁוּעַ* hic usurpārī. Haec sententia, quantumvis ab oratione communi abhorrens, recentioribus tamen plerisque interpretibus christianis placuit, quod Messiae ortus ex matre, absque ullo patris opere, his designari visus sit. Nos verò, non quae acutiore cogitata, vel dicti pulchriora, sed quae veriora sunt persequimur. Ea mihi arripit praere legitis vocabuli hujus interpretatio, quae pacificum reddit, à *וְיָשׁוּעַ*, quod est: *Quiavit, in pace et otio fuit.* Id quam Christo conveniat, liquet ex Davide, qui de eo praefixit (Psalm. 71, v. 3, 7) futurum ut oriatur in diebus ejus justitia et abundantia pacis, donec auferatur tana: et ex Isaia (Isa. c. 9, v. 6, 7), qui haec de eo: *Vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis; multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis.* Quid quod conceptis de eo verbis praecisit Micheas, cap. 5, v. 5: *Et erit iste pax: et Zacharias cap. 9, v. 10: Et loquetur pacem gentibus? Quis in Domino Jesu fuisse completa evincit noster Parallelismus. An et vocis hujus veriloquium tangitur apud Isaiam, cap. 8, v. 6, cum ait aquas Siloe vadere cum silentio, וְיָשׁוּעַ*

וְיָשׁוּעַ, juxta septuaginta Interpretes? Fieri enim potuit, ut quemadmodum in oraculo Jacobi *וְיָשׁוּעַ* Hieronymus alicui accesserint à *וְיָשׁוּעַ*, misit, ista Isaia *וְיָשׁוּעַ*, quod fontis nomen est, derivaverit *וְיָשׁוּעַ*, quietis, tranquillus fuit. Jam verò quatenus Messias fuerit et praetigium gentium, vel juxta Onkelon et Hierosolymitanam, quatenus ipsi dicto audientes fuerint populi; vel, juxta Kimchium et alios, quatenus ad cum aggregati fuerint populi, praeciarè R. Moses Hadarsan in Beresith Rabba ostendit ex Isaia (c. 11, v. 10, et c. 42, v. 4, et c. 49, v. 8, et c. 55, v. 4), qui futurum praedicit ut ipsum gentes deprecentur, ut legem ejus insulae expectent, ut Deus det eum in fœdus populi, ut suscitetur terram et possideat hereditates dissipatas, ut Deus testem populi det eum, ducem ac praecceptorem gentes. His adde et istud Aggai (2, 8): *Et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus.* Simili promissio Deus Patriarcharum Messiae provorum, Abrahami, Isaaci, et Jacobi spes sustentabat, futurum spondens, ut in illis benedicentur universae cognationes terrae. (Gen. c. 12, v. 5.) Hinc ista Simonis viri sancti, cum Jesum in sinu gestaret (Luc. c. 2, v. 50 et seq.): *Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium.* Sin R. Jonan Gerudensens qui sequatur, qui *וְיָשׁוּעַ* hanc sic intelligit: *Non à Juda abscedet virga exactoris, quod venit filius ejus, qui gentium robur franget, uti quoque poterit Davidis suffragio, qui Deum indicit sic alloquentem Christum (Psalm. 2, v. 7): Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula à me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terra. Reges eos in virgā ferret, et tanquam vas figuli confringes eos.*

His demum verbis Jacobi oraculum concluditur (Gen. c. 49, v. 11, 12): *Ligans ad vineam pulchrum sum, et ad vitem, ò fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine vineae pallium suum. Pulchriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus like candidiores. Quadrare et haec in Christum ex Joanne intelligitur, apud quem Jesus haec de se praedicat (Joan. c. 15, 1 et seq.): Ego sum vitis vera, et Patris meus agricola est; tunc: Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me, et ego in eo, like fert fructum multum. Asinam autem et asellum, quibus invecit Hierosolyma inquit juxta Zachariae vaticinium, Judaeorum et ethnicorum symbola esse uno ore asseverant interpretes. Porrò significari à Jacobo his verbis eundem, qui à Zacharia, cap. 9, v. 9, deinde asinā equitans descriptus est, traditur in Beresith utraque, Rabba et Ketannā. Cùm illud ergo ecologistis gratiae laqueis irretitos cum se pertrahit, sibi que adjungit, tūm verè ad vitem pullos et asina religantur. Flectimus haec nos quidem in allegoricum sensum, quod fecerunt Chaldaeī Paraphraste. Onkelos vitum interpretatur Deum, deque doctrinam, tūm et ipsum templum ac civitatem; asinam verò et asellum exponit Israelem et ethnicos, tūm et quī bonique amantes homines ac divina praecepta facientes. Onkelon sequitur R. Selomoh, Jonathan et Hierosolymitanus Interpres iis quae se-*

quantur eruentas Messie victorias portendi putant. Ego verò aie Jesu Christi supplicium his praesignificari, isto Isaie loco c. 65, v. 1, 2, fretus, quem ad Messiam pertinere arbitratur optima pars interpretum: *Quis est iste qui venit de Edom, lincis vestitus de Bosra, iste formosus in stola sua?... Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua sicut calcamentum in torculari? Quomobrem in sacrosancto Eucharistiae sacramento de vino sanguinem suum fieri voluit, seque cruentā veste indutum obtulit in Apocalypsi (c. 19, v. 15). Nec ipse solum suo sanguine stolam tingit, at discipulorum quoque suorum vestes eodem ablati jubet: *Ili sunt*, inquit unus de senioribus Joannem alloquens, *qui venerunt de tribulatione magna, et lavaverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni.* Alio loco sic ipse Jesus (Apoc. 12, 14): *Beati qui lavant stolas suas in sanguine Agni.* Quae sequuntur de oculorum pulchritudine et candore dentium, valent ea ad Messiae speciem ac decorem commendandum; non cum qui in externā corporis forma, sed qui in animi dotibus ac virtute positus est. Quò pertinet illud è Psalmo quadragésimo quarto, v. 5: *Speciosus virum pro filius hominum; diffusa est gratia in labiis tuis; propterea benedixit te Deus in aeternum.* An aeternum illum Dei favorem formā corporis quisquam promereri potest? minime profectò. Simile est et hoc Isaia, v. 17: *Regem in decore suo videntur oculi ejus.* Eundem igitur sensum accommoda et Cantico, in quo Sponsi pulchritudine tenerrimis et mollissimis verbis describitur: accommoda verò his praecipue: *Dilectus meus candidus et rubicundus; quibus candidi mores et, ut Virgiliū utar verbis, ardens virtus denotantur, quorum symbola sunt lac et vinum. Rubor autem oculis maxime Messiae tribuitur, perinde ut vis flammea in Apocalypsi (c. 1, v. 14, et c. 2, v. 18, et c. 19, v. 12), et apud Daniele (c. 10, v. 6), et Deo ipsi apud Ezechielem (c. 1, v. 27), nimirum ut perspicacitas ejus significetur, et oculorum vis omnia pervadens, etiam intima cordis. Quocirca Christus Jesus in Apocalypsi, postquam flammeos et ignitos sibi esse oculos dixit, subijci continuo (Apoc. c. 2, v. 18, 25): *Novi opera tua; et deinde: Ego sum scrutans renes et corda.* Sic et Paulus ad Hebraeos (4, 15): *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus.* Cui vi exprimendae nihil excogitari potest igne aptius, qui calore suo omnia penetrat, lumine collostrat universa. Candor autem adscribitur dentibus, propter facti vim lacteam, quā Christum valuisse ex his Lucæ (4, 22) discimus: *Et omnes testimonium illi dabunt, et mirabuntur in verbis gratiae quae procedebant de ore ipsius; id quod tantò ante praemionium fuerat in Psalmo quadragésimo quarto, v. 3: Diffusa est gratia in labiis tuis.* Id sibi quoque volebat Matthaeus, c. 7, v. 29, cum diceret: *Erat enim docens eos sicut potestatem habens: et ministri Pontificum et Phariseorum apud Joannem c. 7, v. 46: Nungquam sic locutus est homo sicut hic homo.* Nihil est enim ad persuadendum efficacius, nihil accommodatius ad delectandum, nativā hāc oratione et simplici, quae de-**

tracto omni ornatu verborum, rebus ipsis placet quas exprimit, in earumque delectu laborem omnem et industriam consumit.

12° His animadvertens, videant nunc Judaei an commentitias suas loci hujus interpretationes nostrae possint opponere, et uli silem aliquid veritate comprobare. Eorum, ut dixi, de Prophetiae hujus intellectu duplex exstat opinio; alii enim Messiae quidem predictionem ei fatentur inesse, at Jesum cum fuisse negant; alii ad Messiam id ullo modo pertinere inficiantur. Qui in priori versantur haeresi, non in eandem omnes conspirant sententiam: quidam enim Messiam à Jacobo promissum nondum venisse arbitrantur, venturumque expectant: quae sententia tradita exstat in Thaludico libro Sanhedrin; item in Beresith utraque, Rabba et Ketannā; et in Echā Rabbothi; apud Onkelon quoque, et alios Paraphrastas Chaldaeos, Jonathanem et Hierosolymitanam; apud R. Davidem Kimchi, R. Abrahamum Aben Ezra, R. Salomonem Jarchi, et R. Josephum in Ikkorim sive Fundamentis fidei, qui et id Onkelon accepisse narrat à Schemaiā et ab Thallone, stante etiam tempore secundo; cuius rei fides penes auctorem esto. Eadem est etiam persuasio eorum qui Babylonicæ captivitatis principem, quem *Edmatalarcham* appellant, magnis Judoorum copijs, uti quidem fingunt, Bagdadi praefectum, de tribu Judā nunquam non diligi aiunt; undè oraculi veritatem tibi censent; quippè nondum ablatum esse sceptrum de tribu Judā, nec proinde Christum venisse. Vigebat haec jam inter Judaeos opinio Origenis temporibus, quam plerique partium harum gregales sectati sunt. Pluribus de ea ro disserunt Benjamin Tudelensis in Itinere, et R. Abraham Zachuthus in libro Juchasin. Quidam verò Messiam gentium hoc Jacobi oraculo promissum arbitrantur; mosum aliorum Messiam *וְיָשׁוּעַ* dictum: quem errorem secutus est R. Bechai. Adde et alios jam supra confutatos à nobis, qui Jude hic profectum agnoscent perpetuam regni, in Messia initium habituri. Qui verò nullam Messiae his inesse predictionem contendunt, vocem hebraicam, quam reddidit Vulgatus Interpres, *Qui mittendus est*, vel ad Davidem, vel ad Sathlem, vel ad Jeroboamum, ipsamque adeo Siloh urbem, vel ad Nabuchodonosorem referunt; quam postremam opinionem Julianus Apostata (apud Cyrill. lib. 8) tueri videtur. Haec sententias, utpotè insigniores refellisse contenti erimus; alias quas scimus in Beresith Rabba, aliisque locis esse propositas, studiosorum industriae discutiendas relinquemus.

15° Ac priores quidem, qui Messiam hoc oraculo praedictum fatentur, at nondum venisse cum contendunt, nullam opinionem sine afferant argumentum, neque verò ullum aliud afferre possunt, praeterquam quod nondum existit quisquam, in quem partes oraculi hujus omnes aptè congruerent. Quod manifestè falsum esse probavimus. Deinde cum supra docerimus eum labendum esse Messiam, cui nūc Prophetiae omnes veteris Testamenti de Messia conveniunt, hinc efficitur eum in quem apparuit quadrabit Prophetia

hæc Jacobi, si modo reliqua veteris Testamenti vaticinia consentiant, Messiam esse habendum. Hanc autem Jacobi prophetiam in Jesum convenire luculentè demonstravimus, et reliquis præterea veteris Testamenti vaticinationes huic consentire suis à me probatur locis. Unde efficitur Jesum esse Messiam, proindeque jam Messiam venisse.

14ª Vanissima verò præ cæteris eorum opinio est, qui *Æchmalotarum* quemdam confingunt, Judæorum imperium in Asiâ tenentem, et tribu Judâ oriundum, quem Patriarcham appellant, perpetuæque successionis dignitatem eam ad Christum usque existentiam asseverant. Vetus illud quidem Judæorum commentum est, ut intelligi potest ex Seder olam Zuthâ; jam inde ab Origenis, ut dixi, superioribusque deductum temporibus; quod ita recentiores amplificaverunt magistri, ut Patriarcham huic genealogiæ suæ seriem detextere, scriptisque ac legitimis instrumentis approbare posse putent. Atque ad hanc fabulam ordiendam una ipsis causæ videtur fuisse Jacobi de Judâ prophetia, quam in *Æchmalotarâ* exitum habuisse prisci Rabbinii existimabant, ut auctor est Maimonides in Jâd Chazacal (libr. ult., cap. 4). Opinioni huic profliganda, inconstantiam ipsius et varietatem satis est prædidisse: nam Benjamin Tudelensis, qui in itineris sui historici Israelitarum multitudinem ac potentiam fictitiis narrationibus commendare unicè videtur habuisse propositum, multa de *Æchmalotarâ* congerit, ac ipsum Bagdadî sedem habere narrat, et imperium ejus Asia finibus circumscribit. Tum paulo post infinitas Judæorum copias versûs Eorum statuit, sui juris, rerum omnium ubertate affluentes, amplissima et beatissima loca latè incolentes, et ab omni commercio ac reliquorum hominum aditu seclusas, propter vastissimas solitudines interjectas. Pleuraque tamen horum se fando tantam accepisse fateatur, quæ deinde R. Isaac ben Aramah in suis Legis explanationibus dicendo dilatavit. Auctor est etiam Aben Ezra ætate suâ nepotes quosdam Davidis existisse Bagdadî. Sed et narrat R. Gedalias ben Jehchia in Catenâ cabala, atque item auctor Schevet Jehuda, posteris Davidisse apud Persas summum honorem habitum fuisse. Multo quoque de maximis Judæorum *accabapots* et regnis in deserto Chabor et ad mare Rubrum sitis dixerit R. Abraham Peritzol in Orchat olom (cap. 14), sed de quibus nihil ipse quoque præter auditum habere se agnoscit. Multa idem, multa et ad nauseam usque insignis mendaciorum et ineptiarum factor Eldad Dania, qui quatuor Israelitarum tribus, Danitidem, Gaditidem, Aseritidem, et Nephthalitidem in Æthiopiâ locat, Sabbathio flumine septas, et omnibus copiis circumfluentes; reliquis sex in Asiâ suis legibus atentes; nonnulla et R. Simeon in Jalcut, et autè illos Bersith Rabba et Thalmid in libro Sanhedrin, cap. 10, de Judæis ultra Sabbathium flumen, quod ab aliis plerisque in Mediâ statuitur, habitantibus, et regna illic obtinentibus; quos et moenibus igneis protectos, et ab omni hominum commercio sejunctos esse quidam per summam recordiam

affirmare ausi sunt. Idem Peritzol Judæos versûs orientem solem locat, et montibus immensis circumcinctos fingit. Postellus (Hist. Orient., part. 4, cap. 5 et 6), popularis meus, vir magni, sed immoderati et effrenis ingenii, intrâ has montium angustias ditâ latitasse decem tribus ait, sed tandem prognatas ex iis Tartaros et Turcas inde erupisse, vastissimasque regiones armis occupasse. Quod ex Haythoni Armeni Historia (cap. 17) probare conatus, viris gravibus et eruditissimis persuasit. Magni etiam Judæorum exitum coetus in Indiâ, magni ad Daplenen Antiochiæ suburbium statuuntur. Quidam et in Americâ decem tribus requirunt. In quem errorem mirarer animum suum demisisse, eique defendendo studium suum et operam accommodasse doctissimum Manasse ben Israel, Amstelodami olim familiariter mihi notum, nisi Judæum fuisse meminisset. At res est omnibus cachinibus digna, asseverasse ipsum in Conciliatore, inter Judæos, qui per Hispaniam et Galliam novè annos aliquot dispersi erant, duces ac principes Davide prognatos semper existisse, videlicet Abrabanielis; et post excidium secundi templi deas ex hæc gente familiaris in has oras migrasse; quarum altera eorum erat qui Beni Daud, *Filii David*; altera eorum qui Abrabanielis appellabantur. Quod et R. Isaac ben Guai auctoritate confirmat. In quo tamen non gentium solum suorum, sed et suam ipsius causam agit homo non incallidus; nam duxerat honore de stirpe Abrabanielum, magnoque sibi dicebat nomen Davidicam gentem affinitate contingere. Itaque Davidis nepotes se gonnisse jactabat. Redeamus verò ad decem tribus, quas Thalmid Hierosolymitanum, omnes ineptias putidissimo figmento superans, nubibus protectas et à reliquis mortalibus hujusmodi sepimento separatas comminiscitur, proindeque et ab *Æchmalotarâ* ipsis imperio discretas. Quomodo enim ultrâ citroque ad eum illic commcare, vel ab eo illic penetrare legati potuissent, cum omnis aditus esset interclusus? Nisi dicant fortasse solis Judæis hanc facultatem divinitus fuisse concessam, quod *crede* *Judeus Apella*, non ego. Scio memorie proditum esse à Josepho (Antiq. libr. 11, cap. 5) tribus decem trans Euphratem deportatas in immensam multitudinem sui ætate excrevisse, quod ab eo edoctus Orosius (lib. 2, cap. 7) retulit; verum nulla illic regna commemorant; imò barbarorum imperis fuisse subiectas optimè à Sulpitio Severo observatum est. (Sulpit. Sev., Hist. sacr. l. 2.) Nec moror auctoritatem scriptoris libri quarti Esdræ, qui decem tribus in longinquis terras abissiæ somniat (4 Esdr. 15, 41 et seq.), ut situs suos sine impedimento possent observare; discissee illis aquas Euphratis, ut olim Rubi maris et Jordanis; et post anni unius iter in regionem Araratê pervenisse, quæ nemo hæcenus penetraverat, ibique summâ pace frui, quoad ipsis rediit Deus pariter. Quæ impuri auctoris et otio suo abundantia mera figmenta sunt.

Atqui nos argumenta non deficiunt, quibus inanem hanc Jacobæi prædicti expositionem possimus diffilare.

Nam primùm constat adeò permistas esse Judæorum tribus ac confusas, ut non levi quidem suspitione originis familiarum internosci queant, nedùm scriptis comprobari. Atqui ineptum est credere ea venientis Messie signa præmonstrasse Jacobum, eventuram nempe tribu Juda sceptri amissionem et ducum defectum, quæ deprehendi haudquam possent; cum ne ipsa quidem tribus Juda secerni ab aliis ac distinguatur queat. Alio præterea nusquam gentium jus sceptri, dittonem ullam aut imperium Judæos obtinere. Hæc enim ætate frequentibus mercatorum commerciis, et longinquis viatorum peregrinationibus, satis accurata terre habitabilis percepta notitia est, ut fabulosa hujusmodi imperia coningere nemini liceat. Scimus verò quoqueversum dissipatam infelicem hanc gentem alienis parere legibus, nec quidquam eorum attentare fas ipsi esse, quibus constat regia potestas; puta reos morte plectere, bella denuntiare, monetas cadere, leges proponere; imò verò, ludibrio ubique ac despicatui habitam, velut in celeberrimo orbis universi theatro atrocissimas scelerum suorum penas luere. Mirum foret profecto tantam hominum multitudinem, hinc omnibus florentem, ita delituisse ad hanc diem, et post tot ac tantas hominum nostrorum peregrinationes adiri non potuerit. At jamdixi est quòd Origenes (suprà pag. lib. 4, cap. 1) et Theodoretus (in *æpist.*) Patriarcharum originem de tribu Judâ accessitam vanitatis insinularunt. Nec uno loco scribit ille, jus gladii Judæis fuisse ademptum, eoque exitum habuisse Jacobi vaticinium Judæ filio editum. Quòd si in reos aliquando animadvertisse leguntur ipsorum ethnarchæ, id quod suis factum temporibus, sequæ expertum affirmat Origenes in Epistola ad Africanum, hoc sibi juris sumpsisse illos ait, vel dissimulantibus Romanis, vel gratificantibus. Proditum deinde est variis locis à Maimonide, quam angustis finibus coercita fuerit Judæorum potestas et jurisdictio. Iis quidem extrâ terræ Chanaanitidis limites judicia capitalia exerevere fas jusque non erat; itaque Babylonè, et Alexandria, et Antiochiæ, ab iis, quibus subditi erant, principibus capitalia jura petebant, vel eorum reddendorum licentiam impetrabant. At intrâ Chanaanitidem soli Palæstini Judæi jure gladii pollebant, non Babyloni, aut Ægyptii, aut Antiocheni, quibus id nullibi gentium erat concessum; undè efficitur ineptum esse, Babylonis Judæis, quorum accisa adeò potestas erat, sceptrum et regiam dominationem adscribere. Quid quod et *æchmalotarum* ipsum à Mahummedanorum Caliphâ potestatem per sigilli traditionem accipere solitum Benjamin testificatur; quo minime proprium, sed fiduciarium dominium habuisse confitetur. Sed ne Synagogas quidem, collegia, aut scholas, nisi de principum licentiâ, habere poterant; et si quibus fruebantur privilegiis, totum id benignitati principum eorumdem acceptum referebant. Hæc quidem pro temporibus variè mutantur. Id juris quo pollebant olim Palæstini Judæi, ad hanc diem minime retineverunt; penes Turcas est suprema potestas, à quibus omni juris dicendi facultate mul-

cati sunt. Quod ad regna verò illa imaginaria è decem tribus propaga affinet, etiam nunc existare fateremur, quia ea credat se hominibus tribu Juda prognatis subjecisse? Quamvis enim legamus in Bersith Rabba deportatas esse decem tribus in certum quemdam locum; in omnes verò regiones quoque-versis dispersas fuisse tribus Juda et Benjamin, ita ut unum aliquem ex tribu Juda ad se reperire potuerint, quem sibi præficerent; ex quo tamen Israel de tractavit imperium tribus Juda, sequæ ab illâ segrega vit, *Non contantur Judæi Samaritanis*, quemadmodum ex Christi Jesu et Samaritano mulieris colloquio cognoscimus (Joan. c. 4, v. 9). Itaque R. Isaac Abrabaniel in suâ Isaiâ interpretatione, quæ de Christi contumeliis et tormentis quinquagesimo tertio capite prædicta sunt, ea ad popularium suorum miseras detorquet, eorumque calumnias et ærumnas multis exaggerat; immemor beatorum illorum Orientis regnorum, præclareque *æchmalotaræ* dignitatis et potentie, regique potestate, scepro, ac dominio Israelitas penitus excidisse, nec ullum Synedrimum habere fatetur. Enimverò futurum id animo presentiebat Amos (cap. 9, v. 8, 11), cum diceret: *Ecco oculi Domini Dei super regnum peccatis, et contemam illud à facie terræ: vertuntamen contemam non contemam daman Jacob, dicit Dominus*; hoc est, regnum illud temporarium ut terrenum Judæorum excidant; at in aliud æternum deinde reparabo. Subjicit enim: *In die illâ suscitabo tabernaculum David quòd cecidit; et reedificabo aperturas murorum ejus, et ea quæ corruerunt instaurabo.* Caduci quoque hujus Israelitarum regni ruinas previdebat Osee, cum diceret c. 5, v. 4: *Dies multos sedebunt Filii Israel, sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altaribus, et sine Ephod, et sine Theraphim.* Quâ prædicatione Origenes Judæorum meritò contumidi recordiam, qui tribu Juda ad Messiam usque per Patriarchas suos sceptrum retenturam esse jactabant. Jonathan quoque tempus illud eadem vaticinatione prenuntiari docet, quo nullis regibus Davide oriundis Judæi parebant. Candidissimus etiam R. David Kimchi (in Ose. 3, 4) præsens popularium suorum exilium illic indicari censet, quo regibus ac principibus generis sui penitus destituti barbarorum gentium imperis continentur. Atque hæc prophetia jam compleri coepert, cum dicebat Azarias (Dan. c. 5, v. 58): *Non est in tempore hoc princeps, et dux, et propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te.* Candidò quoque R. Bechai, et R. David Gauz, et R. Manasse, à nullis gentis suæ regibus vel principibus populares suos regi testantur. Dissertissimè verò omnium R. Isaac Akrisch, narrationes hujusmodi fictas esse declarat, et ad sublevandos suorum animos excogitatas. Esto tamen, tantum patuerit Babyloniorum Judæorum ditio, quantum gentiles ipsorum volum, constat certè nunc attonsam ac resectam ubiqueque terrarum ita esse, ut extincta potius et sublata penitus dicenda sit, ac promodè oraculo Jacobæo neutiquam accommodari posse. Næc

enim ad id satis est, verum aliquandò fuisse quod de fletu illo et stamine gentis suæ sceptro commemorant, sed ad Messiam usque in expectatum perseverare debuit. Quod cum sochis evenerit, nulla hodie sceptri umbra apud ipsos supersit, nulla ratione defendi potest ea quam afferunt prædicit Jacobi interpretatio.

15ª Nihil validior illa est quam proposuit R. Bechai, à quo libri Messis explanationibus sunt illustrati. Is super hoc loco Genesios, et in libro quem, *Mensam quadrantem* inscripsit, geminum hic Messiam predictum esse opinatur, Mosam alterum, alterum Messiam propriè dictum quem Judæi expectant. Nec enim credibile esse ait Jacobum futura animo prospicientem, longinquam et remotam Israëlitiæ gentis liberationem prædicandam suscepisse; instantem verò et proximam, cujus auctor futurus erat Moses, silentio prætermisisse; utranque ergò uno vaticinio prænuñtasse; præsertim cum altera alterius typus et exemplar, juxta doctrinam à Propheta traditam, futura esset; præterea Sicut Mosem esse per artem gematricam; nam si vocabulorum ושרל, et ושרל, valorem arithmeticum colligas, habebis utrobique summam 345; ad Mosam verò tempora Israelitarum sceptrum tenuisse tribum Juda, et ab eà demum ad Levitas per Mosem translatum esse. Regem porò fuisse Mosem probat hoc testimonio Deuteronomii, cap. 35, v. 3: *Erit apud vetustissimum rex congregatis principibus populi, cum tribus Israel: quod adsonat huic prædicio Jacobi: Et ei erit aggregatio populorum*; sic enim Hebraica verba reddi possunt. Israelite autem populorum nomine afficitur eodem loco Deuteronomii v. 5: *Dilexit populos: omnes sancti in manu illius sunt*. Hæc Bechai, cui respondeo negatoriam esse et futuri gematricam artem, per quam ex hoc Jacobi oraculo, et ex quocunque Scripturæ loco sexcenta ejusmodi figura quævis queat extendere. Aio deinde etsi sceptri jus in tribu Judæ semper fuerit, usum tamen non fuisse antè Davidem, quod vult Bechai; nedum antè Mosem, cujus ævo Judaica tribus, totaque Israëlitiæ gens durissimè apud Ægyptios servitute premebatur. Fac tamen scepro tunc potitum fuisse tribum Juda, repugnantia sibi quæ contraria implicabit hæc opinio: nam ut ei accedat fides, dicendum est, respicere dicit R. Bechai, sceptrum de tribu Judæ fuisse ablatum, postquam venit prior Messias Moses. At seiscit idem magister, non ablatum iri sceptrum de Judæ, antequam postremus Messias advenerit. Igitur Moses eitate neutiquam ablatum fuit. Corruit ergò sententia hæc, seque ipsa jugulat.

16^a R. Moses ben Nachman, R. Joel ben Suib, alique partium illarum Magistri, dictiones, שבת, sceptrum, et מרפק, quod Vulgata ducem reddidit, designare putant sevum et impotentem dominationem, quo misera ipsorum gens passim vexatur. Cui calamitati tèm à Deo finem impositum iri censent, cum Christus advenerit. Facile contrivè confutatur opinatio hæc ex verbis à Scriptore sacro adjectis, quibus מרפק, ducem, sive legislatorem hunc de femore Jude prodi-

torum præcinit. Unde liquet, non externos, quibus parere coguntur, principes, sed gentiles eorum ac tribuales prædici. Indè se ut expendant alii, exponunt *doctores Legia*: ut sententia hæc sit, legis Doctores semper fore inter Judæos, qui eos officii sui commonefaciant, nec legis oblivisci patiantur, etiãms iniquum ethnicorum principatum et dominationem tollerare cogantur. Verum ne id quidem defendi potest: nam si sacrorum annalium replicemus memoriam, falsum esse reperimus, duris semper Judæos imperis fuisse afflictos, cum mitissimis et adjuissimis regibus, quos gens hæc plerisque tulit, parerunt. Nego denique vocem שבת, si solitaria sit, tyrannicum imperium sonare. Dominationem generatim significat, tam sequam et legitimam, quam impotentem; quæ sanè ad juncto epitheto determinanda erat, cum in eo rei totius cardo verteretur; uti in Psalmo secundo, v. 9, determinata est: ושרל ברלל, in virgâ ferræ. Qui verò שבת hic tribum sonare tenent, ut sensus sit: Non ablatum iri tribum Juda, ita ut decem tribus ab Assyriis in longinquis regiones deportate sunt, semperque suos ipsam doctores habituram, veritati manifestè contradicant, cum Judaica gentis reliquæ ablatæ, deportatæ, miseris exiliis multatæ sint. Igitur si patriam ac penates servare debuit tribus Juda ad Messiam usque, Messiam jam pridem venisse necesse est.

17^a Existimant præterea R. Selomoh Alcabitzius, in libro Manoth hallevi, R. Obadias Saphornus in suis legis expositionibus, proxime memoratos R. Moses ben Nachman, alique hujus gregis, non hoc sibi voluisse Jacobum, ad Messiam usque etatem temporarij sceptri possessionem penès tribum Juda semper futuram, cum eà sæpè excidisse ipsam certum sit, sed non alios reges quam tribu Juda ortos Israelitis imperaturos; sin res sochis eveniant, cause futura ipsorum peccata; regnumque à Judæ ad tempus ablatum, ipsi aliquandò restitutum iri; proindeque punitos fuisse à Deo, quicumque aliis prognati tribus usurparant: cum ergò Saul, qui Benjamin fuit, et Assamoni, qui Levite fuerunt, sceptrum sibi arrogassent, infelicitè ipsos perisise, Deo sic jus tribus Juda persecute. Meminissent doctrinæ hujus patrum, quibus verbis Saulem Samuel compellaverit (Reg. c. 10, v. 1), cum uncturâ regem eum Israelitarum consecraret: *Ecce unxit te Dominus super hereditatem quam in principem*. Meminissent quibus eum verbis Samuel regem renuntiaverit (1 Reg. c. 10, v. 24): *Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis tili in omni populo*. Eane injusta est regni possessio, cujus auctor est Deus? Meminissent quam demisso sermone Samueli responderit Saul, cum in amplioris fortunæ spem excitaretur (1 Reg. c. 10, v. 21): *Nunquid non filius Jemini ego sum, de minimâ tribu Israel, et cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi sermonem istum?* quasi regni honorem refugiens ac detrectans. Ex his intelligitur Jude sceptrum non contrâ jus, sed Deo sic volente et jubente Saulem occupasse; adeo ut qui sochis sentiunt, apertissimo Dei judicio et clarissimis Scri-

pturæ sacræ verbis contraire videantur. Meminissent etiã Jeroboam tribu Judæ haudquam orindum certo Dei nutu Israelitis imperasse: sic enim ipsum Alias Sionites compellat (2 Reg. c. 11, v. 51, 57, 58): *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego excidam regnum de manu Salomonis, et dabo tibi decem tribus; et deinde: Te autem ussumam, et regnabis super omnia quæ desiderat anima tua, erisque rex super Israel. Si igitur audieris omnia quæ præcepero tibi, et ambulaveris in viis meis, et feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et præcepta mea, sicut fecit David servus meus, ero tecum, et edificabo tibi domum fidèlem, quomodo edificavi David domum, et tradam tibi Israel.*

18ª Futilis verò penitus et absurda est eorum interpretatio, qui prophetiam hæc, non planam ac simplicem, sed hypotheticam, et connexis quibus determinatam esse statuunt: atque eà lege et omne principatum ad Messiam usque tempora esse Jude promissam, si modò legi divinæ obsequatur. Cum enim opinionem istam nulla Scripturæ sacræ prosequantur testimonia, ut nullo jure proponitur, sic optimo jure repudiatur. Cùm aliqui pari exceptione, si huic adhibetur fides, omnia sanctorum Prophetarum vaticinia eludi possint.

19ª Proposuit præterea hæc loci interpretatio in Beresith Rabbâ: Judæos, dispersos licet et captivos, non ita tamen vexatum et afflictum iri, ut omni penitus præsidio careant; futurumque semper ut ex uno loco expulsi, in alium benignè suscipiantur, quod Messias veniat; haud aliter atque à Machiro, Ammielis filio, David Absalomum fugiens exceptus est, et omnibus copiis liberaliter adjutus. Atqui hoc non tribus Juda privatim proprium est, sed ad omnes Israelitis generatim pertinet; cùm tamen demonstrandum fuerit promissionem hæc, Judæ privatam et propriam fuisse; nam Jacob (Gen. c. 49, v. 25) *benedixit singulis benedictionibus propriis*. Deinde vix assignari regem, gentemque posse puto, quæ eos ita fovet ac protegat, vel tam certis prosequatur auxiliis, quam Machir Davidem; cùm per universum orbem, quantum fando acceptimus, quæ viles habentur, despiciantur sint, gravissimis tribus obruti spoliuntur, diripiuntur.

20ª Postremam hæc ex R. Manassis Conciliatore proponam oraculi Jacobi expositionem; nunquam ita sublatum iri tribum Juda, et ex hominum notitiâ ac commercio segregatum, uti decem tribus contigit, sed semper doctores suos per quos erudiat ad Messiam usque ortum habituram. Ego verò aio non magis ex hominum societate et usu sepositas esse decem tribus, ac illam Judæ; nam qui per orbem sparsi sunt Judæi, quibusnam proderint tribus, an ex decem, an ex Judæa tribu, valde incertum est; tamque credibile est decem tribus ab Assyriis in orientem abductas, Judæos illic superstitès progenuisse, quam quæ à Romanis in has oras dissipate sunt, Judæos in occidentibus habitantes procreasse. Præterea, post deportatas decem tribus, aliqui tamen fuis orti in patria reperiti sunt, velut Anna Prophetissa, quæ fuit de tribu Aser. Nunc verò eum inter tot in-

fictas à Deo genti huic calamitates, non postrema sit tribum confusio et permixtio, et certa stirpium seriatim ac stemmatum ignoratio, et post tot directiones, sectiones, publicationes, proscriptiones, velustorum instrumentorum factura; unam aliquam à reliquis, Judæam ab aliis decem, nunc internoscere velle, id verò est Judæam agere, hoc est, desperare.

21ª Nunc li refellendi veniunt Judæi, qui, majorum suorum sprêtâ auctoritate, ad Messiam ullo modo pertinere hoc oraculum præfæcit inficuntur; qui ut à viâ veritatis recesserunt semel, in varios protinus errores sunt delapsi. Quidam Siloh, nominis hujus urbem sonare censent, et verba hæc: *Donec veniat Siloh*, exponunt: Donec desinat Siloh et finem habeat; ista autem: *Non auferetur sceptrum de Judæ*, id putant sibi velle: Præstantia Jude in regnum dominatum mutabitur, ut loci tunc sit sententia: Dignitas tribus Juda et præstantia in regnum mutabitur, cùm Siloh arca sedes esse desinet. Hanc sententiam qui timent, vocem *donec* ita exponant necesse est, quemadmodum à Cajetano exponi suprâ diximus, sic nempe ut cessationem ejus rei, de quâ habetur sermo, non significet, sed continuationem potius cum alterius interventu; continuationem videlicet possessionis sceptri, hoc est, præstantiæ, cum interventu finis Siloh. Sic intellexit doctissimus magister, quo inter præcipua esse supra jam memorat R. Bechai auctoritas; atque id completum esse arbitrati sunt, cum rerum potius est David et regiam potestatem esse consecutus. Verè enim invetò quid tandem esse locum corrumpere, si hoc non est? partim enim hæc cum historia veritate, partim cum manifestâ loci ipsius pugnant sententia. Falsum enim est tunc regnum capessivisse Davidem, cùm de Siloh arca sublata est; nam Saul Davidis decessor hoc tempore rex nondum fuerat creatus. Quenam præterea hæc animi perversitas est, ut verba hæc: *Donec veniat Siloh*, significare existimetur: *Donec desinat Siloh?* Ait Jacobus non ablatum iri sceptrum de Judæ, quod venerit Siloh, quod significat jam antè non venisse Siloh; autem Rabbini tunc sceptrum capessivissimum Judam, cùm desinet Siloh, quod significat jam antè venisse Siloh. Vides in quam rerum repugnantiam imprudentes magistri se induxerint. Cùm enim מרפק significare perirent, occidit, occubuit, inductorum credulitati illudunt, nam non tantum sonat, venit, sed etiam, sit, abit; quo sensu in solem occidentem convenit, qui cum à vobis abit, occumbere et occidere dicitur. Sic in Genesi, cap. 13, v. 17: *ושרל מרפק, Et fuit sol abiens*, hoc est, occidens. Ergo eà vox propriè significat *abire*, quod reddi potest, *occidit*, tum eum de sole agitur, nunquam verò aliàs. Deinde quæ sequentia verba pertinebant: *Et ipse erit expectatio gentium?* nulla quippe antecessit Davidis mentio. Nempe hiæca erit predictionis sententia, nisi qui suppleris, puta: *Et nascatur David*; quod si fieri patiamur, jam verò vanis Rabbidorum somniis scripturam sacram inquinari patiamur necesse est. Perspectum id aliis fuit, qui notantur hic quidem Davidem senserunt, at illi exponunt מרפק, quasi שרל idem sit quod שרל,

qui ejus; nempè Juda. Hæc interpretatio est Aben Ezra, et R. Leviben Gerson, haud paulò quidem superiore tolerabilior, sed historia tamen fidei contraria.

22° Nonnulli hinc Siloh. hic quidem intelligendam esse putant, non quatenus ad Davidem, sed quatenus ad Saulem pertinet, qui in eà rex à Samuele per unctionem creatus et consecratus est. Ut loci hinc intellectus non auferatur sceptrum de Judà, quoad veniat tempus Silohensis uncture, quò Saul est consecrandus. Sed hæc quomodo auctore Jacobæis verbis sensum hunc affingunt, ut voce Siloh uncturam Silohensem notari decernant? Largiamur hæc tamen: ne sic quidem item vincunt; nec enim ad id usque temporis sceptrum obtinuit Juda, ut dixi, quod non multò post unctorem hæc contigit.

25° Iisdem propemodum argumentis alios convincimus, qui Siloh urbis nomen hic expressum, et ad Jeroaboam in Siloh, ut contendunt, regem creatum referunt. Nam quo auctore probantur in Siloh regem creatum fuisse Jeroaboam, quod in Sichem factum longè verisimilius est? Quis credet nomine Siloh, Silohense hoc factum fuisse notatum? Quæ tamen si concedamus, tum sceptrum amississe tribum Juda non proindè fatemur, quod penes Roboamum et reliquos Davidis nepotes ad Sedociam usque mansisse certum est. Ullior etiam eadem hæc ratio refellendo Ezechie auctori Chazeni, qui in dictione Siloh latere autumat Ahiam Silonitem prophetam, eum qui Jeroaboam prædixit futurum ut decem tribuum rex crearetur. Quo jure verò, Expectationem gentium, Ahiam dictum fingit? cur prædictum, cum de Jeroaboam sileatur? quo exemplo de patria nomine appellatum? ut si Nathan Salomonem ortum Davidi prænumtians dixisset: *Suscitabo Jerusalem post te*, Salomonem patrie nomen sic gerente.

24° Jam verò supra ex auctoritate vetustissimi exemplaris Samaritani eos castigavimus, qui pro שלמה legunt משיח, qui mittendus est. Quidam enim etiam, è Judæis, Iectionem hæc præferunt, et Nabuchodonosorem hic prænumtiant opinantur, qui Judaicum abolevit imperium, capto Sedecia et Babylonem deportato. Verùm ut dixi, non patitur lexione hæc Samaritanus codex. Ut præteream regnum titulum, decus, et ornamenta Jechonice concessa ab Evilmerodacho, Nabuchodonosori successore et filio; licet dominatus ipse et regia potestas in Sedecia à Nabuchodonosore extincta essent.

25° Concludemus disputationem hæc in tollendo scrupulo, quem movet Pererius, nec exinit. Quæri posse sit cur hoc Jacobi oraculum ad fidem sibi conciliandam, neque Christus Jesus, neque Apostoli, neque Evangeliste in testimonium adduxerint. Tum respondet propterea id evenisse, quò indè cognoscitur tantum potuerit hoc tempore venturum fuisse Messiam, quò natus est Jesus; at Jesum esse Messiam illum, neutrumquàm indè colligi. Quæ mihi parùm omnino roboris

videtur habere responsio: nam pari ratione predictio hæc Osæ: *Ex Aegypto vocati filium meum*, Filium quidem ex Aegypto vocatum iri prænumtiant; at eum esse Jesum non ostendit. Itaque ab eà præfendit Matthæus poterat absinere, quod tamen non fecit. Nos hæc in Parallelismum retulimus, non quasi solum per se probare existimemus Jesum esse Messiam, sed quò unà cum aliis omnibus spectata, in unum Jesum quodradere possit. Quocirca poterat Matthæus aliique Evangeliste nobilem hæc Jacobi prophetiam non omittere. Plurima occurrunt in veteri Testamento generis ejusdem vaticinia, que Messiam respiciere fatentur Judei, ad Jesum autem pertinere præcisè negant: quorum tamen auctoritatem usurpavit Evangeliste; plurima etiam è contrario occurrunt ab iis prætermissa, que Christum Jesum merè respiciunt. Aliud igitur causa fuisse censéo, quamobrem hoc Jacobi testimonium in novo Testamento non comparat: nempè quò nempè Christus, neque Apostolis, neque scriptoribus sacris propositum unquam fuerit Prophetarum oracula sigillatim recensere; cùm Testamentum vetus ad unum Christum spectare, in eoque finem ac pleroma nactum esse scirent. Totum igitur Testamentum vetus sibi recitandum putassent, si prophetis pugnare voluissent. At pauculis his verbis rem totam Christum concluderebat (Luc. 16, 29): *Habent Moysen et Prophetas, audiant illos*; rursùm (Joan. 5, 39, 45, 46): *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, et ille sunt quæ testimonium perhibent de me*; et paulò post: *Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrem; est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi; de me enim ille scripsit. His admonitionibus Christus Jesus Judæos in memoriam vaticiniorum ad se pertinentium revocabat; ut quotiescumque ea sibi prælegerentur, quod in Synagoga fieri consueverat quotis quibusque sabbathis, pium adhiberent animum et veritatis studiosum, et in se exitum hæc habuisse agnoscerent (1).*

CAPUT V.

JESUS DE SEMINE JESSE ET DAVIDIS.

2 Reg. c. 7, v. 4, 5 et seq.: *Ecco sermo Domini ad Nathan, dicens: Vade et loquere ad servum meum David.... Cum completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum ejus; ipse edificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium.... Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, et thronus tuus erit firmus jugiter. Et 1 Par. c. 17, v. 11 et seq., et 12, 6, et 28, 6.*

(1) Disputationis hujus difficultates propè sustulit, aut saltem multum elucidavit R. P. Tournefort, proposita levi punctationis mutatione. Quippe qui Jacobæam predictionem sic legendam existimat: *Non auferetur sceptrum de Judà et dux, de femore ejus donec veniat, etc.*

Psalm. c. 88, v. 4 et seq.: *Disposui testamentum electis meis, juravi David servo meo, usque in æternum preparabo semen tuum.... Et ponam in seculum seculi ejus.... Semel juravi in sancto meo, si David mentiar; semen ejus in æternum manebit.*

Isa. c. 11, v. 1, et seq.: *Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum Spiritus Domini.... In die illà radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur.*

Jerem. c. 23, v. 5, 6: *Ecco dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David germen justum, et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet judicium et justitiam in terrà. In diebus illis salvetur Juda, et Israel habitabit confidenter; et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster.*

Jerem. c. 33, v. 15 et seq.: *In diebus illis et in tempore illo germinare faciam David germen justitiae; faciet judicium et justitiam in terrà... Hæc dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die et pactum meum cum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo; et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno ejus.*

Matth. c. 1, v. 1 et seq.: *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham... Jesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem... genuit Joseph, virum Mariæ, de qua natus est Jesus qui vocatur Christus.*

Matth. c. 1, v. 20: *Joseph, filii David, nolit timere accipere Mariam conjugem tuam.*

Matth. c. 9, v. 27: *Et transivente inde Jesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes et dicentes: Misereere nostri, fili David.*

Matth. c. 12, v. 23: *Et stupebant omnes turbæ, et dicebant: Numquid hic est filius David?*

Matth. c. 15, v. 22: *Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clamavit dicens ei: Misereere mei, Domine fili David.*

Matth. c. 20, v. 30, 31: *Et ecce duo cæci sedentes secus viam audierunt quia Jesus transiret, et clamaverunt dicentes: Domine, misereere nostri, fili David. Turba autem increpabat eos, ut tacerent; at illi magis clamabant dicentes: Domine, misereere nostri, fili David. Et Marc. c. 10, v. 46, et Luc. c. 18, v. 38, 39.*

Matth. c. 21, v. 9: *Turbæ autem quæ præcedebant, et quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David.*

Matth. c. 22, v. 41, 42: *Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Jesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est? Dicunt ei, David. Et Marc. c. 12, v. 35, et Luc. c. 20, v. 42.*

Luc. c. 1, v. 26, 27: *In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David.*

Luc. c. 1, v. 31, 32: *Vocabis nomen ejus Jesum: hic erit magnus, et filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis.*

Luc. c. 1, v. 69, 70: *Et erexit cornu solutus nobis in domo David pueri sui. Sicut locutus est per os Sanctorum, qui à seculo suo, Prophetarum ejus.*

Luc. c. 2, v. 4: *Ascendit autem et Joseph à Galilæa, de civitate Nazareth, in Judæam, in civitatem David, que vocatur Bethlehem, eò quòd esset de domo et familiâ David.*

Luc. c. 3, v. 23, 31: *Et ipse Jesus erat incipientis quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, qui fuit Heli... qui fuit Nathan, qui fuit Jacyd.*

Joan. c. 7, v. 42: *Nonne Scriptura dicit, quia ex semine David, et de Bethlehem castro, ubi erat David, venit Christus?*

Act. c. 13, v. 25: *Hujus (David) Daus ex semine, secundum promissionem, educit Israel Salvatorem Jesum.*

Rom. c. 1, v. 1: *Paulus segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per factus suos in Scripturis sanctis, de Filio suo, qui proventus est ex semine David secundum carnem.*

Rom. c. 15, v. 12: *Et rursus Isaïas ait: Erit radix Jesse, et quæ exurgit regere gentes; in eam gentes sperabunt.*

2 Tim. c. 2, v. 8: *Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis, ex semine David.*

Apoc. c. 5, v. 5: *Eccc vicit Leo de tribu Juda, radix David.*

Apoc. c. 22, v. 16: *Ego Jesus misi Angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesiis; ego sum radix et genus David.*

1° Depromptum è libri secundi Samuelis capite septimo testimonium, quo Davidi templum Deo excitare paranti futurum denuntiat Nathan, ut id olim exequatur prognatus ipso filius, cujus regnum secula durando vincet; hoc, inquam, testimonium, quoniam anceps est et poterat poni in controversiam, nos Christo Jesu certis argumentis addicimus. Id ex eo est vaticiniorum genere, quibus multiplex inest significatio. Quædam enim ejus partes Christo Jesu et Salomoni communes sunt, puta Davidi prognatum esse, Dei Filium esse, Christum naturâ, Salomonem gratiâ; Deo templum extruere; regem esse. Quædam ad Salomonem solum spectant: Si iniquè aliquid gesserit, arguam eum in virgâ virerum, et in plagis filiorum hominum. Christo autem soli hæc competunt: *Stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum*; atque hoc etiam: *Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, et thronus tuus erit firmus jugiter*. Regnum enim Salomonis æternum non fuit. Perennitatem sine caritatum illiè designari ostendit hoc loquendi genus, עַד עוֹלָם, quò utitur Scripturae sacer. Scitum est enim Maimonide (More Nevoch, Part. 2, c. 28): עוֹלָם non necessario significat æternitatem, nisi ei conjugatur עַד, idque vel post illud, *ut עוֹלָם ועוֹלָם, vel ante, עוֹלָם ועוֹלָם*. Item arguitur præterea ex compluribus Scripture sacre testimoniis, in quibus Davidi regnum promittitur, non diuturnum solum, quod in temporario Jude regno verum fuit, sed nullis